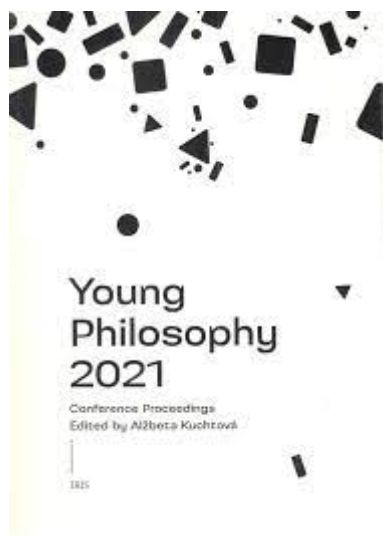

Mladý, subverzívny a (pri)široký pohľad na filozofiu

Marcel Šedo

Marcel Šedo: Mladý subverzívny a (pri)široký pohľad na filozofiu [Young, subversive and (extra)wide view of philosophy]. In: *Ostium*, vol. 19, 2023, no. 1. (review)

186 s.

Alžbeta Kuchtová (ed.): *Young Philosophy 2021*. Bratislava: Iris, 2022,

Mladá filozofia, filozofická konferencia, ktorá sa konala v roku 2021, bola do značnej miery výnimočná, čo dokladuje aj vydaný zborník, v ktorom sledujeme prítomnosť štyroch jazykov (francúzština, angličtina, čeština a slovenčina). Z tohto hľadiska tak aj samotné recenzovanie publikácie predstavuje istú výzvu, a to tým väčšiu, že v sebe obsahuje príspevky z najrôznejších filozofických oblastí. A aj z toho dôvodu sme sa rozhodli trochu umelo rozdeliť túto recenziu na tri „jazykové“ časti: česko-slovenskú, anglickú a francúzsku.

Celej knihe dominuje štúdia keynote speakra Geoffreyho Dierckxsensa, ktorú do slovenčiny preložila Alžbeta Kuchtová. Dierckxsens sa v nej zameriava na rolu sociálnej imaginácie a naratívnej identity, resp. naratívnych technológií (s. 10) pri prijímaní protetických častí pacientovho tela a ich zakomponovanie do „telesného životného sveta“ (s. 32). Kľúčovou referenciou je tu najmä Paul Ricoeur a jeho filozofia a práve tieto ricoeurovským spôsobom chápané sociálne aspekty a narácia vnášajú do bioetiky veľmi zaujímavý filozofický i terapeutický pohľad. Štúdia však následne vyvoláva aj dodatočné otázky, ktoré prináša odlišný referenčný rámec, ako napríklad Nancyho Votrelec. Nancy zaujímavovo spochybňuje azda práve aspekt prijímania a jednotnej narácie, pretože v jeho myslení hrá kľúčový moment práve cudzie v ňom samom (transplantované srdce), ktoré ho namiesto asimilácie do telesného životného sveta privádza nielen k inému chápaniu seba samého, ale aj k istému návratu k sebe cez cudzie.^[1] Tu sa potom dostávame k inému vnímaniu narácie. Naozaj tu sledujeme jednotný príbeh, alebo skôr sériu príbehov narúšanú dramatickými existenciálnymi udalosťami, v ktorých sa akoby začneme rozprávať odznova? Samozrejme, toto je skôr doklad o podnetnosti textu pre súčasnú debatu.

Text Jana Thümmela sa pre zmenu zameriava na konfrontovanie interpretácií Schellingovho systému absolútnej identity ako panteistického systému, ktoré vychádzajú z vety: „Všetko, čo je, je absolútnou identitou.“ Poukazuje na špecifické miesto kopuly v Schellingovej argumentácii, ktorá nestojí na nejakom zjednotení dvoch tvrdení v súde, ale na ich indiferencii, z ktorej následne (vďaka kopule) odvodzujeme jednotu (s. 89). Thümmelovi sa tu darí mimoriadne jasne a výstižne interpretovať kľúčový aspekt Schellingovej práce.

Martina Nebošková sa vo svojom texte zameriava na kritiku MacIntyrovej etiky cnosti zo strany Virginie Heldovej a ukazuje, že jej kritika nesmeruje na MacIntyra, ale na Michaela Slota (s. 108), ktorý však vnáša do etiky cnosti individualistický, na motívy zameraný spôsob uvažovania, čím ohýba neo-aristotelovské intencie MacIntyra (s. 110). Vo výsledku sa tak ukazuje, že kľúčový rozmer Heldovej etiky, ktorou je starostlivosť a najmä vzťahové chápanie etiky, je v istej forme prítomný aj u MacIntyra.

V anglicky písanej časti zborníka sa Dominik Boll zamerá na preskúmanie možností, ktoré do rozhodovania prináša na dôvody zameraná racionalita (Reasons-racionality). Ukazuje problematickosť tohto typu racionality pri rozhodovaní o inštrumentálnej iracionalite (s. 117), a to najmä pri neurčitých dôvodoch, a teda nerozhodnosti. Boll následne ukazuje, že ani snaha zachrániť tento typ racionality tzv. hybridným voluntarizmom nedokáže uspieť pri nedostatočne určených situáciách, kedy nemáme žiadne dôvody (s. 127).

Práca Irakliho Chediu sa snaží nájsť nejaký ústredný súbor prvkov, ktorým by sa dal presnejšie charakterizovať totalitarizmus, pričom tie hlavné sú: ľudská všemohúcnosť, snaha o úplnú kontrolu, túžba vytvoriť nového človeka, boj proti náhodnosti sveta a nevyhnutnosti smrti, ktorý do seba zahŕňa aj únikové fantázie atď. (s. 138). Tu potom vyvstáva otázka, či sa tejto charakteristike neblíži aj súčasná západná spoločnosť s jej post-humanizmom a technokraciou?

Jiří Tříška sa venuje inovatívnosti v diele Aristotela a jeho vkladu do prírodovedného poznania v prvej knihe jeho Fyziky (s. 141). Tému autor ilustruje na pojme $\sigma\tau\epsilon\rho\eta\sigma\iota\varsigma$ (negatívnosť), ktorý je podľa Aristotela tým, čo v substancii – ktorá je komplexnejšou štruktúrou, ako sa domnievali jeho predchodcovia – zmenu neprežije, a zároveň tým, čo jeho predchodcov nezaujímal (zaujímal sa len o to, čo pretrváva) (s. 158). Ide tu o zapojenie nebytia do procesu stávania sa, čo je zaujímavé aj v kontexte kontinentálnej filozofie 20. storočia.

Andrea Erdély Perovics sa následne zamerá na Artaudove autoportréty v kontexte jeho divadla krutosti (s. 164). Artaudovi pri autoportréte nejde o zachytenie nejakej reality tváre, ale skôr o transsubstanciáciu (s. 171), v ktorej sa prijatie čistej prítomnosti stáva aj sebaopretvorením do univerzálnej čistej podstaty, kde sa odohráva niečo iné ako bežné každodenné ja. Lenže sem zároveň vstupujú aj problémy a otázky, ktorým sa text venuje len okrajovo, napríklad: Čo je to ja?

Vo francúzsky písanej časti zborníka Carmen Ruiz Bustamante využíva Derridovu kritiku filozofie a metafyziky ako falogocentrickej disciplíny (s. 37) a snaží sa imanentne narušiť systém pretvorením spôsobu písania a feministickým pohľadom (s. 49). Ilustruje to na príklade Héléne Cixous a na jej feministickom pretváraní mýtických príbehov. Hyein Lee akoby hneď vzápätí ešte radikalizovala tento postoj a diferencuje ženské písanie prostredníctvom queer teórie (s. 53), a istého módu sebaavzťahovania sa, ktorú však tiež opiera o Derridu a Héléne Cixous a následne i o Catherine Malabou.

Ernesto Feuerhake sa pre zmenu zamerá na to, ako Derrida prostredníctvom interpretácie performatívov J. L. Austina (s. 64) nachádza spôsob ako vyťažiť z Husserla možnosť nekonečnej konečnosti, ktorou je iterabilita (s. 78). Giustino De Michele sa u Derridu zasa zamerá na jeho vyhlásenie, že dekonštrukcia, gramatológia atď. je myšlienkou zvieráťa. Dospieva tu pritom k

performatívnemu rozporu (kedy filozof/Derrida existuje, aby sám sebe protirečil), v ktorom drieme neredukovateľná nejednoznačnosť, pričom práve postava, ktorá toto v sebe zhmotňuje, je postava zvieracia a zároveň postava derridiánska (s. 101).

V záverečnej štúdii sa Alžbeta Kuchtová venovala filozofii Emmanuela Lévinasa. Kuchtová tu na príklade Lévinasovej filozofie výstižne ukazuje hranice raného myslenia Martina Heideggera (s. 184) a poukazuje na schopnosť Lévinasa rozvinúť toto myslenie do iných kontextov a tým aj prevrátiť v prospech inter-subjektivitu a zároveň istého produktívneho odcudzenia sa samotnej existencii, odmocnenia subjektu a nejasnosti.

Výsledná kniha tak poukazuje na mimoriadnu pestrosť súčasných filozofií a tiež na schopnosť mladých mysliteľov vysporiadať sa s páľčivými problémami súčasnosti odborným spôsobom. Zároveň tiež poukazuje na istý subverzívny moment, ktorý je prítomný vo viacerých prácach i v úvodníku, a tým je silná kritika (nielen) filozofie zo samotnej filozofie. Na druhej strane je však zborník aj veľkou (či azda priveľkou) výzvou pre čitateľa (a bezpochyby to platilo aj pre editorku), a to z dôvodu prílišnej jazykovej a zároveň obsahovej nesúrodosti, čo vyvoláva otázky, či by sa tu nehodila buď väčšia obsahová, alebo jazyková zacielenosť. Bez ohľadu na to však ide v slovenskom prostredí o bezpochyby výnimočný počin, ktorý vnáša do tunajšej filozofie množstvo nových impulzov a medzinárodné kvality.

L i t e r a t ú r a

J.-L. Nancy: *Vetřelec*. Praha: OIKOYMENH 2021.

P o z n á m k y

[1] J.-L. Nancy: *Vetřelec*. Praha: OIKOYMENH 2021, s. 15.

Mgr. Marcel Šedo

Oddelenie sociálnej filozofie a filozofickej antropológie

Filozofický ústav SAV, v.v.i.

Klemensova 19

811 09 Bratislava 1

e-mail: filomase@savba.sk